

RHODODENDRON-KERHON LA-
JIESITTELY

Osmo Jussila

Rhododendron albrechtii

Maxim: Bull. Acad. Imp. Sci. Saint-Pétersbourg 15:227. 1870 (Diagn. pl. nov. jap.).

ムラサキヤシオ, Yashio tsutsuji (Japani)

Keisariatsalea

*alasuku Pentanthera**sektio Sciadorhodion*Syn. *Azalea albrechtii* (MAXIM.) KUNTZE*R. albrechtii* f. *albiflorum* T.YAMAZ*R. albrechtii* f. *canescens* SUGIMOTO

.

Kesävihanta 1-3 metrin korkuinen pystykasvuinen pensas. Tiheäoksainen aurinkoisella paikalla, varjossa harvaoksainen. Runko vaalean tai tummanruskea, karheakaarnainen. Nuoret versot tahmeakarvaisia. Soikeat 3-11cm x 1-6 cm:n pituiset lehdet puhkeavat toukokuussa pronssinvivahteisena. Lehdet kasvavat vuorottain versoilla ja voivat muodostaa versojen kärkiin viiden lehden ryppäitä. Lehtisuonissa ja reunoissa on jouhimaisia karvoja. Syysväri keltainen.

Kukinta hiukan ennen lehtien puhkeamista, kukinnossa 2-5 kukkaa. Kukkat ovat avoimen kellomaiset, terälehtiä 5. Teriö on halkaisijaltaan 3-4cm. Kukan väri on violetinpunainen, joskus harvoin valkoinen. Kukka ei tuoksu. Heiteitä 10 kpl, joista viisi ylempää ovat lyhyitä ja alemmat viisi pidempiä. Luontaisilla kasvupaikoillaan laji kukkii touko-kesäkuussa.

Kotimaa: **Japani** ; Hokkaido, Honshun pohjoisosat, vuoristoissa usein metsärajan läheisyydessä n. 1000 mmpy.

Kestävyys :

Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa + Etelä- Skandinaviassa)

Ruotsi (SRS) III

Tanska (RF) -23°C,

USA: (RHS) -26 °C,

Suomi I-II

Japani pysyi pitkään suljettuna eurooppalaisilta katseilta ja siksi tämäkin kauden kesävihanta atsalea on jäänyt länsimaissa turhan vähälle huomiolle. Keisariatsalean toi eurooppalaiseen tietoisuuteen virolaissyntyinen Michael Albrecht, joka opiskeltuaan kirurgiksi ja työskenneltään Venäjän laivaston palveluksessa mm. Kronstadtissa nimettiin 1858 lääkäriksi Venäjän konsulaattiin Hakodateen, Hokkaidon saarelle. Albrecht keräsi laajan kasvikokoelman vuosina 1862- 1863 ja toimitti sen Pietarin kasvitieteelliseen puutarhaan, josta näytteet löytyvät yhä edelleenkin. Carl Maximowicz, tuolloin puutarhan kasvikokoelmista vastaava kuraattori, nimesi keisariatsalean "löytäjänsä" mukaan.

Hokkaidon ja Honshun vuoristojen ylärinteillä kylmässä ilmastossa viihtyvä keisariatsalea on hidaskasvuinen muutamien metrin korkuinen pensas. Aikaisin keväällä kun muu luonto näyttää vielä viettävän talvilepoa puhkeavat syklaaminpunaiset atsaleankukat lehdettömien versojen kärkiin. Pian kukinnan alettua puhkeavat myös uudet lehdet muodostaen tälle atsalearyhmälle tyypillisiä viiden lehden ryppäitä versojen kärkiin.

Keisarinatsalean kasvatus lännessä alkoi vasta 1892 kun Charles Sargent lähetti lajin siemeniä Arnold Arboretumiin Yhdysvaltoihin. Kuitenkin vasta 1914 keisariatsaleaa saatiin laajemmin länsimaisiin kokoelmiin E. H. Wilsonin keräysmatkojen seurauksena.

Japanissa lajista erotetaan kukan värin perusteella kolme muunnosta, punakukkainen Akagi Yashio, valkokukkainen Goyou Yashio ja violetti Miyama Yashio. Kotimaansa vuoris- toissa yleinen pensas herättää ihailua keväisellä kukinnallaan. Monet matkustavatkin vuorille varta vasten katso- maan keväistä kukintaa, sillä Japa- nissa keisarinatsalea ei viihdy puutar- hakasvina rannikoiden liian lämpimäs- sä ilmastossa.

Keisariatsalean lähimpänä sukulaisena pidetään korealaista kuningasatsaleaa (*R. schlippenbachii*), josta sen voi erot- ta lähinnä pienempien ja tummemman punaisten kukkiensa ja vuorottain ver- soille asettuvien lehtien avulla. Kunin- gasatsalean tavoin myös keisariatsalea on *Rhododendron*-suvun kummajaisia, sillä se ei tiettävästi ole suostunut ris- teytymään minkään muun lajin kanssa. Näin ollen lajin siementä voi hyvällä omallatunnolla kerätä kerhon siemen- välitykseen myös kokoelmista, lajipuh- taus on taattu.

Meillä keisariatsalea on osoittautunut yhdeksi kestävimmistä atsalealajeista ja sitä tulisikin saada laajemmin puu- tarhojemme keväistä kukintakautta ai- kaistamaan. Yleistymistä haittaa se, että keisariatsalea ei ole aivan hel- poimmasta päästä siemenestä kas- vatettavaksi ja pistokaslisyys lienee jokseenkin mahdotonta kotikonstein.

Olen kasvattanut siemenestä omat kei- sariatsaleani. Taimet kehoitetaan istu- tamaan aikaisin lopullisille kasvu- paikoilleen, sillä hidaskasvuisen keisa- riatsalean juuriston kerrotaan sietävän erityisen huonosti siirtoa.

Keisariatsalea on osoittautunut Naantalissa täysin talvenkestäväksi ja kukkinut hankalienkin talvien jälkeen, mutta hyvin hidaskasvuinen pensas ei ole tuuhtunut toivotulla tavalla, vaan on viisitoistavuotiaana vasta metrin korkuinen ja harvaoksainen. Vienee vuosikymmeniä, ennen kuin yksittäinen pensas saavuttaa näyttävät mittasuhteet.

Hyvin kehittyneiden keisariatsaleoiden toukokuusta kukintaa pääsee kuitenkin ihailemaan mm. Ruissalon kasvi- tieteellisessä puutarhassa ja Arboretum Mustilassa.

Etukannen kuva on Ruissalosta.

KIRJALLISUUTTA

Cox K, *Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide* 2005
Cox P.A. & K, *The Encyclopedia of Rhododendron Species* 1997

INTERNET

<http://toyoda-engei.net/ep/yasiotutuji.html>

<http://www.rosebay.org/chapterweb/specalbr.htm>

http://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Maximowicz

<http://plants.jstor.org/person/bm000329232>

